

Skabelon

til udarbejdelse af Lokal udviklingsstrategi

for lokale aktionsgrupper under landdistriktsprogrammet for
perioden 2014–2020

December 2014

MINISTERIET FOR
BY, BOLIG OG
LANDDISTRIKTER

Den Europæiske Landbrugsfond
for Udvikling af Landdistrikterne

Danmark og Europa investerer i
landdistrikterne

Indledning og praktiske oplysninger:

Ved lokalstyret udvikling tager lokale aktører ansvar for etableringen af et lokalt partnerskab, der udarbejder og gennemfører en lokal udviklingsstrategi for deres område. Et partnerskab finder sammen og opretter en lokal aktionsgruppe.

Den lokale udviklingsstrategi er aktionsgruppens og bestyrelsens styringsværktøj. Strategien skal afspejle de nationale mål for lokalstyret udvikling. Hovedmålsætningen for lokalstyret udvikling er at fremme vækst og jobskabende erhvervsudvikling og forbedre rammevilkårene i landdistrikterne.

Strategien skal forfølge disse mål gennem anvendelse af LEADER-metoden, der er en såkaldt "bottom-up" metode. Det betyder, at ideerne og initiativerne skal komme nedefra fra de lokale aktører. Strategien skal indeholde en vision og mål for indsatsen samt kvantificerbare mål for output eller resultater inden for de indsatsområder, som aktionsgruppen prioriterer i strategien.

Strategien skal medvirke til, at bestyrelsen kan fokusere på og udvælge de projekter til tilskud, der bedst kan bidrage til at nå målene i den lokale udviklingsstrategi. Strategien skal derfor bl.a. indeholde en situationsanalyse, en vision for udviklingen af det geografiske område og kriterier for prioritering af projekter.

Strategien skal sikre en sammenhæng mellem situationsanalysen og de mål, aktionsgruppen vil forfølge i løbet af programmerperioden. Tilsvarende er det vigtigt, at der er sammenhæng mellem den projektbevilling, aktionsgruppen har til rådighed, og aktionsgruppens mål.

Aktionsgruppen skal udfylde alle skabelonens punkter. Det anbefales, at læse hele skabelonen igennem, inden punkterne besvares og orientere sig i bekendtgørelse nr. 927 om tilskud til oprettelse og drift af lokale aktionsgrupper under Landdistriktsprogrammet for perioden 2014 – 2020.

Inden indsendelse til Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter skal strategien være godkendt af medlemmerne af aktionsgruppen, de pågældende kommuner og regioner, som strategien omfatter.

Frist for indsendelse af udviklingsstrategien er den 1. december 2014. Indsendelse af udviklingsstrategien med eventuelle bilag sendes til netvaerkscenter@mdbl.dk.

Ministeriet kan meddele dispensation for fristen for indsendelse af **den lokale udviklingsstrategi**. Den lokale aktionsgruppe skal i givet fald inden fristens udløb sende en begrundet anmodning til Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter.

Alle udviklingsstrategier vil blive behandlet af Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter med bistand fra et til formålet nedsat Indstillingsudvalg. På baggrund af udvalgets indstillinger, godkender ministeren udviklingsstrategierne.

Vejledning til udfyldning af skabelonen kan fås hos ekstern konsulent Kirsten Malling Olsen på tlf. 25 47 65 62 eller mail: kirsten@malingo.dk

Indhold

A. Navn og adresse	5
B. Kontaktperson (formand for den lokale aktionsgruppe)	5
C. Bilag	5
D. Redegørelse for processen for udarbejdelse af strategien.....	6
E. Analyse af området	6
F. Strategiens vision og handlingsplan, mål, aktiviteter og forventede resultater	17
G. Andre planlagte mål og målsætninger.....	23
H. Aktionsgruppens forvaltning af strategiens gennemførelse	24
I. Finansiering af strategien og tidsplan	27
J. Prioriteringskriterier for udvælgelse af ansøgninger til tilskud	29
K. Bemærkninger og eventuelle andre overvejelser, aktionsgruppen har gjort sig.....	30
L. Underskrifter.....	31
Bilag	32
LEADER-principperne	32
SWOT analysen.....	33

Kort resumé af strategien

Til brug for præsentation af strategien (f.eks. på hjemmeside)

Maks. 2.000 anslag

LAG Djurslands vision er at videreudvikle og synliggøre Djursland som et område fyldt med liv – erhvervsliv, foreningsliv og liv i landsbyerne. Gennem stærke fællesskaber skabes rammen for det gode liv for nuværende og fremtidige borgere og turister samt attraktive og bæredygtige arbejdspladser i lokalsamfundet.

LAG Djursland vil arbejde med målene "Iværksætter og jobskabelse i landdistrikterne" samt "Attraktive levevilkår". Inden for "Iværksætter og jobskabelse i landdistrikterne" er målet at fastholde og videreudvikle det eksisterende erhvervsliv samt understøtte iværksætter og jobskabelse på Djursland. Inden for "Attraktive levevilkår" er målet at fastholde, udvikle og synliggøre livet i landområderne og Djursland som et attraktivt bo- og leveområde, både for tilflyttere og nuværende borgere. Der er her særlig fokus på støtte til ildsjæle, landsbyklynger og landsbyernes egne potentialer.

LAG Djursland sætter fokus på aktiviteterne:

- Turisme med særligt fokus på kystturisme
- Lokal produktion, forarbejdning og afsætning af fødevarer
- Den gode idé
- Grøn energi og miljøforbedring
- Forbedring af rammevilkår

Udover at støtte projekter vil LAG Djurslands bestyrelse medvirke til igangsætning. LAG Djursland ønsker at:

- Inspirere til gode projekter, være aktivt opsøgende og faciliterende
- Spotte og understøtte innovative idéer og udbredelse af gode idéer
- Være netværksskabende
- Inspirere lokalsamfund til samarbejde og udvikling
- Igangsætte egne projekter på områder, hvor vi vurderer, der er et uopfyldt behov.

A. Navn og adresse

A.1. Navn på den lokale aktionsgruppe: LAG Djursland
A.2. Den lokale aktionsgruppes adresse (vejnavn, postnummer og by) Hovedgaden 77, 8410 Rønne
A.3 Aktionsgruppens e-mailadresse (hvis oprettet) koordinator@lag-djursland.dk
A.4. Aktionsgruppens telefonnummer (hvis oprettet) 2055 3305

B. Kontaktperson (formand for den lokale aktionsgruppe)

B.1. Formand: Flemming Petersen	
B.2. Formandens adresse (vejnavn, postnummer og by): Nordre Kærvej 22, 8444 Balle	
B.3. Telefonnummer: 2026 6713	B. 4. E-mail: flemming@lag-djursland.dk

C. Bilag

C.1. Dokumenter der vedlægges den lokale udviklingsstrategi:
Bilag 1: Litteraturliste til analysen (Ad. E1) Bilag 2: Jobbeskrivelse for koordinator Bilag 3: Pixie-udgave af strategien

D. Redegørelse for processen for udarbejdelse af strategien

D.1 Inddragelse af lokale aktører i strategiens tilblivelse

Giv her en redegørelse for

- Hvordan og hvilke centrale aktører er blevet inddraget i udarbejdelse af udviklingsstrategien.
- Hvordan den lokale godkendelsesprocedure er blevet gennemført.

Centrale aktører omfatter:

- Aktionsgruppens bestyrelse og medlemmer
- Lokale organisationer, foreninger, borgere og erhvervsliv
- Kommuner og region
- Koordinatorer, konsulenter m.v.

Ad D.1) Inddragelse af lokale aktører i strategiens tilblivelse

LAG Djurslands bestyrelse har udarbejdet strategien i samarbejdet med konsulentfirmaet Epinion.

Lokale aktører er dels blevet inddraget igennem bestyrelsen, der er bredt sammensat, og har arbejdet med at udforme strategien dels gennem fælles workshops og gennem et nedsat forretningsudvalg. Bestyrelsen har indgået et samarbejde med koordinatoren fra den tidligere LAG Djursland, som har været med i hele processen omkring udarbejdelse af strategien.

Desuden har et bredt udsnit af aktører (repræsentanter for det lokale erhvervsliv, foreningsliv, borgerforeninger, distriktsråd, turistforeninger, fødevarenetværk, tidligere LAG projektholdere mv.) været indbudt til en workshop, hvor de havde lejlighed til at arbejde med strategiens indsatsområder. De kommunale observatører i bestyrelsen har deltaget på de afholdte workshops.

Endelig sendes den samlede strategi til godkendelse hos medlemmerne per mail med 14 dages svarfrist. Strategien sendes ligeledes til godkendelse hos kommuner og regionen, hvor den godkendes administrativt. Indsatsområder har dog været præsenteret for de relevante udvalg i begge kommuner.

E. Analyse af området

E. 1 Situationsbeskrivelse af området og en analyse af de lokale udfordringer, udviklingsbehov og potentialer:

Der er tale om en udbygning af den beskrivelse, aktionsgruppen gav i ansøgningskemaet om godkendelse som tilskudsberettiget aktionsgruppe. Punkterne er:

1. Infrastruktur (trafikforhold, uddannelses- og sundhedsforhold, energiforsyning).
2. Natur, inkl. udnyttelse/benyttelse.
3. Eventuelle særlige miljømæssige forhold
4. Erhvervsstruktur – små, store virksomheder, iværksættere, beskæftigelsesudvikling m.m.
5. Områdets befolkning: Befolkningssammensætning (alder, køn) og -udvikling, tilflytning/fracflytningsmønstre m.m. Opgiv områdets samlede areal og befolkningstal samt tæthed
6. Kulturelle forhold – beskriv forhold/kendetegn for området.

Situationsbeskrivelsen skal være statistisk underbygget, og indeholde en analyse af områdets

styrker, svagheder og de muligheder og trusler, der er kendetegnet for aktionsgruppens geografiske område (en SWOT analyse).

Beskriv hvilke udfordringer og potentialer, som aktionsgruppen vil arbejde videre med i den lokale udviklingsstrategi.

Som bilag findes en kort beskrivelse af anvendelsen af SWOT analysen.

Ad. E.1) Situationsbeskrivelse af området og analyse af de lokale udfordringer, udviklingsbehov og potentialer

I det følgende afsnit præsenteres situationsbeskrivelsen af Djursland samt tendenser på lokalt, nationalt og internationalt plan, som kan have betydning for området. På baggrund af situationsbeskrivelsen præsenteres en analyse af områdets styrker og svagheder samt de muligheder og trusler, der er kendetegnet for Djursland (SWOT). Litteraturhenvisninger og kilder fremgår af bilag 1.

Infrastruktur

Djursland har både statslige og kommunale veje, en motortrafikvej med tilkobling til motorvejsnettet, togforbindelser til Aarhus, færgeforbindelser (Ebeltoft-Odden og Grenaa-Varberg) samt lufthavnsbetjening i form af Aarhus Lufthavn i Tirstrup med afgang til flere europæiske destinationer, herunder London og København. Trafikforholdene styrkes yderligere af en opgradering af togforbindelsen til Aarhus fra 2017, hvor en letbaneforbindelse med halvtimesdrift kører fra Aarhus tværs over Djursland til Grenaa. En udfordring udgør dog den kraftige pendlertrafik til og fra Aarhus samt øget trafik i turistsæsonen, som fører til trængselsproblemer.

Djursland har to gymnasiale uddannelser i henholdsvis Grenaa og Rønede, en social- og sundhedsskole samt en filial af pædagoguddannelsen i Grenaa. Derudover ligger VUC Djursland i Grenaa og Hornslet. På Djursland ligger som del af Viden Djurs "Global Agro College", den eneste økologiske landbrugsuddannelse i Danmark. Derudover ligger "Gamelt College" i Grenaa, som er Danmarks eneste spilgymnasium. To tidligere sygehuse danner rammen om to sundhedscentre i henholdsvis Grenaa og Ebeltoft.

Energiforsyningen på Djursland sker gennem små og større lokale fjernvarmeanlæg. Djursland er derudover kendetegnet ved et stort antal fritliggende huse og sommerhuse, som er individuelt opvarmet.

Natur, inkl. udnyttelse og benyttelse

Naturen er en af Djurslands klare styrker. Den udgør en væsentlig værdi for Djursland og kommer nuværende såvel som kommende borgere og turister til gode. Derudover repræsenterer naturen også en værdi ift. udvikling af erhverv, herunder især turisme og fødevarer, ligesom at det er et centralt grundlag for at understøtte en aktiv bosætningsstrategi for Djursland. Bl.a. Nationalpark Mols Bjerge og den Naturpark Randers Fjord¹ er attraktive destinationer for såvel turister som borgere.

Attraktive levevilkår

Forskning peger på en række interessante tendenser, hvor naturen igen sættes i fokus i det moderne menneskets liv. Disse eksterne tendenser er interessante for udviklingen på Djursland:

- "Tilbage til naturen": En række livsstilsforskere påpeger, at interessen og behovet for at bruge naturen aktivt ligger dybt forankret i det moderne menneske som alternativ til et stadig mere stillesiddende kontorliv. Flere unge tager jagttegn og dyrker udendørssport som mountainbike, kajak, dykning, triatlon vinder fortsat indpas, og det forventes, at antallet

¹ Parken har i øjeblikket pilotstatus under friluftsrådets certificeringsordning

fortsat vil stige i de kommende år (se f.eks. Realdania og Danmarks Jægerforbund 2014).

- Der er interesse for at bygge og bo bæredygtigt pga. den stigende interesse for at passe på miljøet. Selv boligindretningen er blevet mere præget af natur og naturlige materialer gennem de senere år (se fx Boligmode.dk, 2013; Berlingske, 2012; JP, 2014; Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi, 2014).
- Fremtidsforskere ser også naturen som en central del af de luksusgoder/manglevarer vi vil have i fremtiden. Blandt andet vil vi i fremtiden efterspørge mere rum og plads (fx udfoldelse, hvor der ikke er andre og at komme væk fra de større byers bilkøer), fred og ro samt natur og renhed (fx ren luft, rent vand og mad uden gift) (Jensen, 2014: 5).
- I forhold til bosætning forventer Realdania (2012a: 34) en tendens til, at der i et stadigt mere hektisk bysamfund bliver mere fokus på outdoor-aktiviteter, fysiske udfoldelser og mentale pauser i den fri natur. Dette giver muligheder ift. den vilde natur og de herlighedsværdier der ligger i naturen på Djursland.

Naturens skønhed og frirummet på landet er attraktive aktiver på Djursland. Der kan dog være konfliktpotentiale mellem erhvervenes interesser for at udfolde deres erhverv frit, et rent miljø, sundt arbejdsklima, aktivt friluftsliv, samt ønsker om at bevare og genskabe uberørt natur eller nye naturformer. Også mellem borgerne kan der være interessekonflikter omkring, hvordan naturen skal bruges, hvor nogle er til uberørthed og fuglekvidder, mens andre er til aktive friluftssinteresser, såsom mountainbike, ridning, havkajak og lystfiskeri.

Jobskabelse

Djurslands natur udgør også et potentiale for jobskabelsen på Djursland. Djurslands natur er en styrke både ift. turisme- og fødevarerbranchen. Naturen er et afgørende aktiv for at tiltrække kysturisterne. Djurslands store diversitet i jordbundsforhold og topografi giver forudsætninger for dyrkning/produktion af et righoldigt udbud af råvarer, såvel animalske som vegetariske. Det forudses at verden fremadrettet kommer i bekneb med livsvigtige ressourcer som fødevarer, drikkevand og energi, hvilket peger på, at naturen også i fremtiden vil spille en vigtig rolle i hele verden (Realdania, 2012a: 34). En undersøgelse fra Institut for Fødevarer- og ressourceøkonomi viser derudover, at naturaktiviteter er med til at danskernes friluftsliv årligt skaber 28.000 fuldtidsjob (1,2 pct. af det samlede antal beskæftigede), og at der er et kæmpe potentiale, hvis friluftslivet kan udvikles (JP, 2014).

Naturens flerdimensionelle værdi er selvfølgelig afhængigt af, at naturen bevares og plejes, og at den formidles på en retvisende måde, så det er klart for borgere, potentielle borgere og turister, hvori de forskellige naturværdier ligger, og hvad der findes af natur og i naturen.

Eventuelle særlige miljømæssige forhold

Der er et stigende fokus på grøn omstilling i fødevarerproduktionen samt en øget efterspørgsel på energieffektivitet og bæredygtighed. Det danske fødevarerhverv har længe været i gang med en grøn omstilling for at kunne producere flere fødevarer med færre ressourcer og med mindre miljøbelastning. Omstillingen har på flere områder haft stor effekt. Udledningen af fosfor og kvælstof i landbrugsproduktionen er således begrænset væsentligt i Danmark (Regeringen, 2014b: 15). Der er en oplagt synergi i forhold til energisektoren, når man ønsker en grøn omstilling af fødevarerhvervene. Virksomhederne på Djursland er aktive ift. forbedring af miljøet: bl.a. arbejdes med renere teknologi, miljøledelse i produktion og miljøcertifikater.

Erhvervsstruktur

Djursland er karakteriseret af mange små og mellemstore virksomheder. Tabellen nedenfor viser en oversigt over arbejdssteders størrelse på Djursland. I 2012 har omtrent halvdelen af virksomhederne på Djursland én ansat og ca. 87 % har under 10 ansatte.

Oversigt over arbejdssteders størrelse efter antal ansatte, 2012

	Norddjurs Kommune	Syddjurs Kommune	Djursland (I alt)
1	1.012	1.264	2.276
2-4	574	648	1.222
5-9	288	311	599
10-19	180	169	349
20-49	97	97	194
50-99	39	21	60
100+	16	12	28
I alt	2.206	2.522	4.728

Kilde: Danmarks Statistik

Som det fremgår af tabellen, er der således mange mindre aktører blandt Djurslands erhvervsliv. Udviklingen af selvstændige erhvervsdrivende har været negativ på Djursland fra 2009 til 2013, og der har ligeledes været en negativ udvikling i antal stillinger, som er faldet med 7-10 procent på Djursland fra 2009-2013 (KL 2014: 103). Beskæftigelsesfrekvensen er sammenlignet med andre kommuner forholdsvis lav på Djursland (KL 2014: 135). Til gengæld har borgerne i Nord- og Syddjurs Kommune forholdsvis mange års iværksætterier erfaring (KL 2014: 127).

Norddjurs har en forholdsvis høj andel industrijobs i kommunen (KL 2014 105). Det kan udgøre en udfordring, da der især inden for brancherne industri, landbrug, bygge og anlæg samt handel og transport er forsvundet stillinger. I Danmark er godt hver fjerde og knap hver tredje job i henholdsvis landbruget og industrien blevet nedlagt på ti år (KL 2014 104). Derimod er andelen af stillinger i erhvervsservice, offentlig administration, undervisning, sundhed og kultur, fritid og anden service steget (KL 2014: 104). Andelen af IT-job i kommunen, som KL tager som repræsentant for de vindtunge erhverv, er relativt lav på Djursland. Siden 2009 er der dog omtrent 33 % flere stillinger inden for den branche i Djursland. Også inden for energiforsyning samt vandforsyning og renovation er der en betragtelig fremgang i Nord- og Syddjurs. Tabellen nedenfor viser udviklingen i beskæftigede antal personer inden for forskellige brancher i Djursland.

Fem brancher med henholdsvis størst fremgang og tilbagegang på Djursland, 2009-2013

		2009	2013	2009-2013
5 brancher med størst fremgang 2009-2013	E Vandforsyning og renovation	179	276	+97
	CK Maskinindustri	462	515	+53
	D Energiforsyning	101	150	+49
	JC It- og informationstjenester	101	134	+33
	L Ejendomshandel og udlejning	423	454	+31
5 brancher med størst tilbagegang 2009-2013	A Landbrug, skovbrug og fiskeri	2.025	1.918	-107
	CC Træ- og papirindustri, trykkerier	1.179	861	-318
	G Handel	4.821	4.456	-365
	F Bygge og anlæg	2.554	2.172	-382
	H Transport	1.910	1.237	-673

Kilde: Danmarks Statistik, RASA 11

Netto har kommunerne mistet 2.580 arbejdspladser siden 2009. På Djursland er der siden 2009 skabt flere arbejdspladser inden for brancherne vandforsyning og renovation, maskinindustri, energiforsyning, IT- og informationstjenester samt ejendomshandel og udledning. Til gengæld har

nogen af de største brancher på Djursland haft en tilbagegang i antal arbejdspladser.

Turisme og fødevarerproduktion er vigtige brancher på Djursland. Fremstillingsvirksomhed findes specielt i det nordlige område, mens den sydlige del er præget af turisme og handel som hovederhverv.

Fødevarerhvervet

Danmark er den tredjestørste fødevarerkllynge i verden, og erhvervet udgør en national styrkeposition (Regeringen 2014b). Fødevarerproduktionen udgør omtrent 20 % af virksomhederne. Djursland har med den store diversitet i jordbundsforhold og topografi glimrende forudsætninger for dyrkning/produktion af et righoldigt udbud af råvarer, såvel animalske som vegetariske. Det kan dog være svært for producenter og kunder at se potentialet, hvilket kræver en øget synlighed.

Der er forskellige trends, som peger på, at fødevarerbranchen vil være et oplagt fokusområde for Djursland:

- Nye kvalitetsprodukter har fundet en stærk markeds-niche i de sidste fem-ti år. Det regionale og i særdeleshed det lokale islet er vigtige, både på grund af kvaliteten i produktet og på grund af bidraget til den gode historie for forbrugeren (Epinion for Nordic Innovation Center, 2010: 32). Kvalitetsfødevarer og økologiske produkter er blevet en del af den moderne forbrugers prioritering, f.eks. grundet fokus på en bæredygtig livsstil, fokus på kvalitet eller selv-iscenesættelse. Også internationalt stiger opmærksomheden og efterspørgslen efter produkter med en specifik geografisk oprindelse og egnskarakteristika.
- Efterspørgsel efter sunde og sikre produkter sætter fokus på fødevarer kvalitet (fødevarerkontrol), hvilket samtidig øger opmærksomheden på særlige brands (fx lokale specialiteter) og økologiske produkter, og som også sætter fokus på 'sporbarhed' fra jord til bord. Dette kan give lokale produkter en særlig position i markedet. Mulighederne for at realisere dette afhænger dog af forbrugernes betalingsvillighed (TI, 2012: 48). Da denne er trend international, er der også stort potentiale på markeder uden for Danmark (Fremtidsforskeren, 2014).
- Der er et stigende fokus på grøn omstilling i fødevarerproduktionen samt en øget efterspørgsel på energieffektivitet og bæredygtighed (Regeringen, 2014b: 15). Derfor er en oplagt synergi i forhold til energisektoren, når man ønsker en grøn omstilling af fødevarerhvervene.
- Koblingen til turisme via madoplevelser er en central trend, og et mål i regeringens vækstplan for turisme er, at "Danmark skal være internationalt anerkendt for gode madoplevelser i hele landet" (Regeringen, 2014a: 32).

Der er et stort potentiale i Djurslands fødevarerhverv, og LAG Djursland ønsker derfor at fokusere på lokal produktion, forarbejdning og afsætning af fødevarer af høj kvalitet med særligt fokus på autenticitet, sporbarhed og minimering af miljøbelastningen.

Turisme

Turisme er et andet erhverv, som har stor betydning for Djursland. Turismen skaber ca. 2500 arbejdspladser på Djursland og har en samlet årlig omsætning på ca. 1,9 mia. kr. I den regionale turismepolitik er Djursland udnævnt som et af Region Midtjyllands "stærke feriesteder". Turisme er således helt klart en lokal styrkeposition. Kystturisme er omdrejningspunktet på Djursland. Djursland har nogle store attraktioner, som tiltrækker mange turister. Der kan dog være udfordringer for landsbyerne i at udnytte deres potentiale. Der er mange små aktører i turismebranchen, som kan have svært ved at synliggøre deres produkter over for turisterne. Det

kan således blive svært for de mindre aktører at tiltrække turisterne i området.

På nationalt plan har Danmark et relativt stort turismeerhverv sammenlignet med nabolandene. Turismen har årligt en omsætning på omkring 82. mia. kr. og 120.000 fuldtidsstillinger i Danmark. Væksten i dansk turisme er imidlertid gået i stå i de senere år. Fra 2007-2012 har Danmark samlet oplevet en tilbagegang i den udenlandske turisme, mens Europa som helhed er gået frem (Erhvervs- og vækstministeriet, 2014). Derfor har regeringen i 2014 præsenteret en vækstplan for dansk turisme. Visionen er, at dansk turisme skal opnå samme vækstrater, som forventes i de øvrige europæiske lande. Et af indsatsområderne er, at kyst- og naturturismen skal udvikles. Djurslands turisme ligger dermed i tråd med den nationale prioritering. I Realdanias rapport "Mulighedernes Land" fra 2012 ses der desuden nærmere på koblinger mellem turismen og hverdagslivet i yderområder, hvilket kan være af særlig relevans for Djursland. Således kan initiativer ikke blot være til glæde for et par hundrede beboere, men også for de mange tusind turister, som ser det, og hele kommunens image får derved et løft.

Der er dog også nogle udfordringer for dansk kystturisme bl.a. (Hjalager 2014):

- Markedsændringer: kortere ferier, flere valgmuligheder for turister fra hovedmarkederne
- Der er efterspørgsel efter nye og bedre former for attraktioner og faciliteter
- Sæsonsvingninger er en udfordring for økonomisk og konkurrencedygtig drift af turistvirksomheder, hvilket kan give kvalitetsproblemer
- Naturressourcer og kulturmiljøer rummer potentialer, som ikke udnyttes tilstrækkeligt
- Der er ikke traditioner i turismen for intensivt samarbejde.

Blandt andet udfordringerne med sæsonerne samt udnyttelsen af naturens potentialer er områder, LAG Djursland ser stort potentiale i.

Områdets befolkning

Djursland har et areal på 1450 km² og et samlet indbyggertal på omtrent 80.000. Det giver en befolkningstæthed på omkring 56 indbyggere per km². Indbyggertallet på Djursland har været nogenlunde konstant i perioden 2008-2014. Det har dog været faldende i det nordlige område og let stigende i det sydlige område. Ses der på udviklingen fra 2013 til 2014, fremgår det dog, at indbyggertallet både har været faldende i Syddjurs og i Norddjurs Kommune.

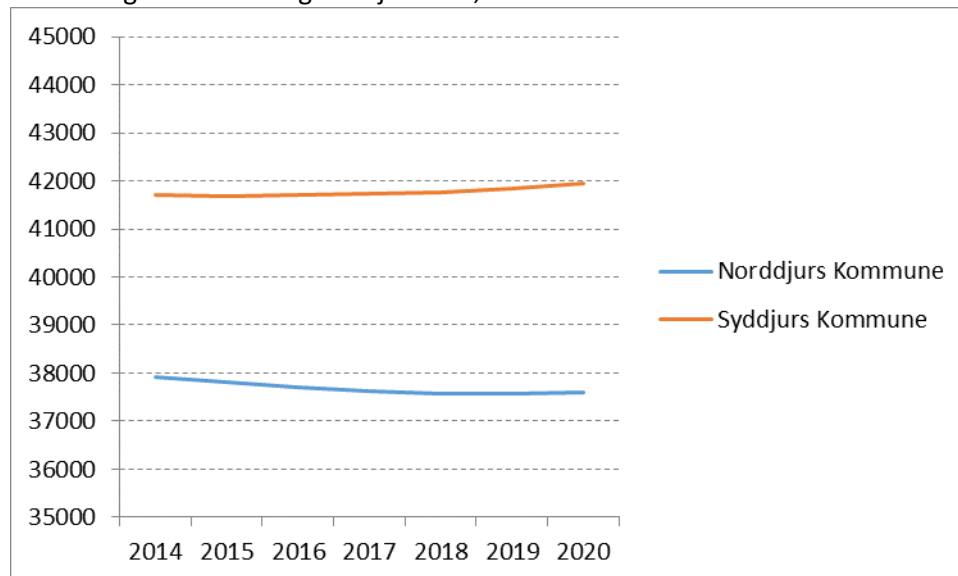
Udvikling i indbyggertal på Djursland, 2008-2014

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Udvikling 2008-2014
Syddjurs Kommune	41.281	41.314	41.392	41.734	41.815	41.894	41.719	+1,1 %
Norddjurs Kommune	38.581	38.390	38.148	38.029	37.876	38.035	37.925	-1,7 %
Djursland (I alt)	79.862	79.704	79.540	79.763	79.691	79.929	79.644	-0,3 %

Kilde: De Kommunale Nøgletal

Befolkningsfremskrivningen, foretaget af Danmarks Statistik, for 2014-2020 viser en forventning om et mindre fald i indbyggere på Djursland. Det forventes således, at der i 2020 vil være omtrent 100 færre indbyggere på Djursland. Som det fremgår af den nedestående figur, er forventningerne dog forskellige til det nordlige og sydlige område. Der forventes et stigende antal indbyggere i det sydlige område, således at der i 2020 bor omtrent 240 flere borgere. I det nordlige område forventes derimod et større fald, således at der bor omtrent 340 færre borgere i 2020.

Befolkningsfremskrivning for Djursland, 2014-2020

Kilde: Danmarks Statistik

Gennemsnitsalderen på Djursland er omtrent 43,7 i 2014, hvilket ligger over landsgennemsnittet på 40,9 år. Der er lidt færre kvinder end mænd på Djursland. Tabellen nedenfor viser andelen af kvinder opdelt på forskellige aldersgrupper for Djursland samlet, Nord- og Syddjurs Kommune og hele landet. Sammenlignet med fordelingen på landsplan har Djursland lidt færre kvinder i aldersgruppen 20-29 år. Dette ligger godt i tråd med, at det især er de unge kvinder, som flytter mod byerne.

Andel kvinder opdelt på aldersgrupper, 2013

	Hele landet	Norddjurs Kommune	Syddjurs Kommune	Djursland (Gennemsnit)
10-19 år	49%	47%	48%	47%
20-29 år	49%	42%	46%	44%
30-39 år	50%	49%	50%	50%
40-49 år	50%	49%	51%	50%
50-59 år	50%	50%	50%	50%
60-69 år	51%	49%	50%	49%
70-79 år	53%	52%	50%	51%
80 år og ældre	63%	60%	59%	59%

Kilde: Danmarks Statistik

Ses der nærmere på indbyggere i den erhvervsaktive alder, kan det i nedestående tabel ses, at andelen har været faldende på Djursland med omtrent 3 procentpoint i perioden 2008-2014 og ligger på omtrent 50 % i 2014.

Udvikling i andel 25-64-årige på Djursland, 2008-2014

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Udvikling 2008-2014
Syddjurs	54,1%	53,5%	53,0%	52,1%	51,2%	50,7%	50,1%	-4 %-point

Kommune								
Norrdjurs Kommune	53,0%	52,6%	52,3%	51,9%	51,2%	50,8%	50,5%	-2,5 %-point
Djursland (Gennemsnit)	53,6%	53,1%	52,7%	52,0%	51,2%	50,7%	50,3%	-3,3 %-point

Kilde: Danmarks Statistik

Et fald i indbyggere i den erhvervsaktive alder udgør en trussel for Djursland. Det kan dog til gengæld ses, at de erhvervsaktive som bor på Djursland i 2013 gennemsnitlig er mere veluddannede end i 2008. Mens andelen 25-64-årige uden erhvervsuddannelse er faldet med 3,8 %-point på Djursland, er andelen af 25-64-årigeårige med en videregående uddannelse steget med 1,1 %-point fra 18,1 procent i 2008 til 19,2 procent i 2014. I Syddjurs Kommune er der nu en større andel i den erhvervsaktive med en videregående uddannelse end andelen uden erhvervsuddannelse. Under 61 % af 25-årige på Djursland har dog i 2013 fuldført en ungdomsuddannelse (KL 2014: 181).

Djursland har et stort antal demografiske udfordringer og er dermed demografisk sårbart (KL 2014: 49). Det betyder, at området har en forholdsvis lav fødselsrate, en relativ høj dødsrate, en negativ nettoindvandring samt en forholdsvis gammel befolkning med forholdsvis få borgere i den erhvervsaktive alder samt relativt få børn. Det er netop nogle af de udviklinger, LAG Djursland gerne vil vende ved at understøtte projekter, som udvikler området og gør det mere attraktivt for tilflyttere.

Tiltrækning af borgere

Danmark er dog et af de europæiske lande, hvor rykket mod byerne er gået stærkest i de senere år. Andelen af danskere, der bor i storbyområder, er steget med 6,3 pct. fra 2007 til 2012. Det svarer til en mervækst i forhold til befolkningsudvikling i resten af Danmark på 3,8 procent). Som redegjort i afsnittet omkring natur, er Djurslands natur et stærkt aktiv for tiltrækning af borgere. Ifølge fremtidsforsker Jesper Bo Jensen (2014: 5) viser tendenser, at følgende faktorer bliver luksusværdier eller mangelvarer, som vi i fremtiden vil prioritere:

- Tid (afkobling og have tid til rådighed)
- Rum og plads
- Fred og ro (fravær af larm og støj)
- Natur og renhed (ren luft, rent vand, mad uden gift)
- Sikkerhed/tryghed

Alle disse værdier er centrale i forhold til bosætningstendenserne i fremtiden og allerede nu spiller disse sammen på Djursland. En udfordring for Djursland kan dog være at synliggøre sine aktiver over for potentielle tilflyttere. Realdania vurderer, at de yderområder, der er kommet styrket ud af omvæltningen, har været i stand til at tiltrække borgere, som søger natur og åbne vidder – i kontrast til tempoet og trængslen i byer som Københavns og Aarhus (Realdania, 2012a: 46). Det kræver at mindre byer er i stand til at udnytte deres konkurrencefordele: Trygge rammer, lavere tempo, gunstige huspriser og en række væksterhverv, som tager udgangspunkt i landbrug, fødevarer og bioprodukter. Der er således en sammenkobling mellem herlighedsværdierne i naturen, bosætningen og de erhvervs-mæssige muligheder (iværksætter) i fremtiden (Realdania, 2012a: 30). Bosætningsanalyser i såvel Syddjurs som Norrdjurs Kommuner peger på potentialer ift. at udnytte både denne tendens til counter-urbanisering, men også at udvikle bosætningsområder på landet i pendlingsafstand til det østjyske bybånds mange arbejdspladser (Epinion for Syddjurs Kommune 2011, Epinion for Norrdjurs Kommune 2014).

Mobilitet opstår i et komplekst samspil mellem utilfredsstillede præferencer for bolig og/eller job, specifikke livsændringer/-begivenheder og modvirkes af en social og stedstilknytning til bolig, omgangskreds, netværk etc. (Andersen, 2010: 6). I forskellige dele af et livsforløb har mennesker ofte forskellige præferencer, som er afhængig af bl.a. børn, indkomst, civilstatus og job. At få børn gør oftest, at præferencer mht. plads, faciliteter og omgivelser ændrer sig (Andersen, 2011: 104).

Aner og Kalsø (2014) anbefaler, at kommunerne synliggør mulighederne direkte målrettet den unge målgruppe af nyuddannede. I den forbindelse kan tilbageflytningsperspektivet være ekstra interessant, da der allerede er en stedstilknytning etc. til området. Generelt viser forskningen om mobilitet, at man sjældent er tilbøjelig til at forlade det lokalområde – og især den region – som man bor i, og omtrent to ud af tre flytninger sker inden for en 10 km radius (Andersen 2010). Generelt medfører geografisk mobilitet, at de flyttende bevæger sig længere væk fra opvækststedet - men nogle bevæger sig den modsatte vej. Det er især yngre, der har fuldført en uddannelse, som vender tilbage til opvækststedet, men det er også andre, der af forskellige grunde får et opbrud i deres liv – fx skilsmisse eller pensionering –, og vil tilbage til et sted, hvor de har tilknytning og et socialt netværk (Andersen, 2010: 10). Derfor kan man også have fokus på netop at trække de yngre tilbage, efter de har taget en uddannelse i enten hovedstaden eller én af de store uddannelsesbyer. Her skal specielt stedstilknytningen dog være til stede. Mellem 12 og 14 procent af unge på Djursland er som 33-årige flyttet tilbage til Djursland efter en periode i en anden kommune (KL 2014: 67).

Pendling

En stor del af borgerne på Djursland er pendlere, især i det sydlige område hvor omtrent halvdelen af indbyggerne er udpendlere. Andel udpendlere er steget fra 37 % i 2008 til 41 % i 2013 (Danmarks Statistik). Heraf bor størstedel i den sydlige del af Djursland. I Syddjurs Kommune arbejder 20-30 % af de beskæftigede i Aarhus Kommune, mens det er 5-10 % i Norddjurs Kommune (KL 2014: 120).

Udvikling i andel udpendlere på Djursland, 2008-2013

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Udvikling 2008-2014
Syddjurs Kommune	46%	47%	48%	48%	48%	50%	+4,2 %-point
Norddjurs Kommune	29%	31%	31%	31%	31%	32%	+2,4 %-point
Djursland (Gennemsnit)	37%	39%	39%	39%	40%	41%	+3,3 %-point

Kilde: Danmarks Statistik

Pendling er et valg, som sker i sammenhæng med valg af bosætningssted. Det er en afvejning mellem acceptabel pendlingstid for begge parter, bolig etc. Man pendler i gennemsnit ca. 30 minutter og er villig til at pendle op mod 45 min til og fra arbejde. Byboere er generelt villige til at øge deres pendlingstid for at få lavere boligudgifter og adgang til enfamiliehuse i mindre bysamfund og på landet (Deding & Filkes, 2004; Andersen, 2010). Priserne på ejerbolig er relativt lave på Djursland sammenlignet med andre kommuner med en gennemsnitlig realiserede handelspris for parcel- og rækkehuse på under 10.000 kr. pr. kvadratmeter for Djursland (KL 2014: 83). Bosætning på Djursland kan således være et attraktivt alternativ for personer i de omliggende større byer såsom Aarhus og Randers.

Kulturelle forhold

Kulturarv og –værdier har en central strategisk rolle på Djursland, hvor der fokuseres på kulturudvikling, herunder investering i kulturen, kulturelle synergier og kulturoplevelser. Kulturhuse, biblioteker, museer, egnsteatre, kunst og musik, derunder musikskoler. Der er mange udøvende kunstnere bosat i området.

SWOT-analysen

Denne situationsbeskrivelse af Djursland samt relevante nationale og internationale tendenser danner grundlaget for følgende SWOT-analyse, som viser området styrker og svagheder samt

muligheder og trusler.

STYRKER	SVAGHEDER
<p>Beliggenhed</p> <ul style="list-style-type: none">• Tæt på lufthavn med forbindelse til flere europæiske destinationer• Tæt på Aarhus og Randers• Konkurrencefordele overfor nærliggende storbyer: Trygge rammer, lavere tempo, gunstige huspriser og en række væksterhverv, som tager udgangspunkt i landbrug, fødevarer og bioprodukter• Forholdsvis lave priser på ejerboliger og forholdsvis lav befolkningstæthed kan være en styrke ift. nuværende trends og tendenser <p>Erhvervslivet</p> <ul style="list-style-type: none">• Store attraktioner som tiltrækker turister• Djursland er et af Region Midtjyllands "stærke feriesteder"• Stor diversitet i jordbundsforhold og topografi• Djurslands borgere har forholdsvis mange års iværksættererfaring <p>Naturen</p> <ul style="list-style-type: none">• Naturen på Djursland, herunder national- og naturpark• Virksomhederne på Djursland er aktive ift. miljøforbedringer: bl.a. arbejdes med renere teknologi, miljøledelse i produktion og miljøcertifikater. <p>Demografiske udviklinger</p> <ul style="list-style-type: none">• Flere veluddannede blandt Djurslands borgere i den erhvervsdygtige alder• Flere jobs i de videntunge erhverv• Mange udøvende kunstnere bosat i området	<p>Infrastruktur</p> <ul style="list-style-type: none">• Trængselsproblemer mht. pendlertrafik til og fra Aarhus og i turistsæsonen• Digital infrastruktur: Forholdsvis begrænset dækningsgrad <p>Synlighed</p> <ul style="list-style-type: none">• Djursland har en række gode produkter men har svært ved at synliggøre dem udadtil. Dette gælder f.eks. på turisme- og fødevarerområdet samt tiltrækning af nye borgere til området <p>Demografiske udfordringer</p> <ul style="list-style-type: none">• Stort antal demografiske udfordringer og dermed demografisk sårbar: Faldende andel erhvervsaktive, stigende andel ældre borgere, negativ nettoindvandring mm. <p>Udvikling i erhvervslivet</p> <ul style="list-style-type: none">• Negativ udvikling i antal stillinger på Djursland 2009-2013• Forholdsvis høj andel industrijobs i Norddjurs Kommune• Svag erhvervsturisme• Korte turismesæsoner

MULIGHEDER	TRUSLER
<p>Synergieffekter</p> <ul style="list-style-type: none"> Naturen er et centralt element for både fritid og erhverv, især mht. turisme, bosætning og fødevarer. Tendenserne "Tilbage til naturen" og Outdoor-oplevelser Sammentænkning af turisme med det lokale liv til gavn for beboerne, turisterne og områdets image Stigende fokus på grøn omstilling i fødevarerproduktionen samt en øget efterspørgsel på energieffektivitet og bæredygtighed Kobling mellem turisme og madoplevelser som central trend Opgradering af trafikforholdene via letbaneforbindelse 2017 <p>Turisme</p> <ul style="list-style-type: none"> Aarhus Kulturbymark 2017 Regeringens vækstplan for dansk turisme med fokus på kyst- og naturturisme <p>Fødevarer</p> <ul style="list-style-type: none"> Kvalitetsfødevarer samt økologiske produkter har fundet en stærk markedsniche, også internationalt Stigende fokus på sporbarhed National styrkeposition: Danmark er den tredjestørste fødevarerkluster i verden <p>Grøn energi og miljøforbedring</p> <ul style="list-style-type: none"> Stort antal fritliggende huse og sommerhuse som trænger til energiforbedringer samtidigt med at der er forholdsvis mange håndværksvirksomheder på Djursland <p>Attraktive levevilkår</p> <ul style="list-style-type: none"> Byboeres villighed til at øge pendlingstid for lavere boligudgifter og enfamiliehuse i mindre bysamfund/på landet Mere rum og plads, fred og ro, natur og renhed som fremtidens luksusgoder/manglevarer Tilbageflytningsperspektiver Nye typer iværksættere, der bosætter sig på landet 	<p>Turisme</p> <ul style="list-style-type: none"> Fra 2007-2012 har Danmark samlet oplevet en tilbagegang i udenlandsk turisme Sæsonsvingninger er en udfordring for økonomisk og konkurrencedygtig drift af turistvirksomheder, hvilket kan give kvalitetsproblemer <p>Jobskabelse</p> <ul style="list-style-type: none"> National udvikling i brancherne: Omtrent hver fjerde og knap hver tredje job i henholdsvis landbruget og industrien er blevet nedlagt i Danmark på ti år <p>Attraktive levevilkår</p> <ul style="list-style-type: none"> Trend mod storbyerne: Andelen af danskere i storbyområder er steget med 6,3 procent fra 2007 til 2012. Danmark er et af de europæiske lande, hvor rykket mod byerne har været stærkest de senere år

E2. Udfordringer og potentialer

I den følgende tabel opsummeres, hvilke udfordringer og potentialer aktionsgruppen vil arbejde videre med i den lokale udviklingsstrategi.

Potentialer	Udfordringer
Udnyttelse af Djurslands konkurrencefordele: Mere rum og plads, fred og ro, natur og renhed	Den demografiske udvikling på Djursland og den generelle urbanisering
Djurslands beliggenhed tæt på bl.a. Aarhus og Randers samt en opgradering af trafikforholdene med letbaneforbindelsen til Aarhus (2017) udgør et potentiale for tiltrækning af borgere og turister	Tilbagegang i beskæftigelse og faldende andel borgere i den erhvervsaktive alder
Djurslands natur, herunder Nationalpark Mols Bjerge og Naturpark Randers Fjord, udgør et stærkt aktiv for både fritid og erhverv, især mht. turisme, bosætning og fødevareerhvervet	Korte sæsoner inden for turisme og stort fokus på de store attraktioner på Djursland
Udnyttelse af Djurslands styrkepositioner inden for turisme og fødevareerhvervet	Mindre aktører kan have svært ved at synliggøre deres produkter og udnytte deres fulde potentiale
Sammentænkning af turisme og det lokale liv så landsbyernes potentiale udnyttes til gavn for beboerne, turisterne og områdets image	
Trenden "Tilbage til naturen" og ønsket om flere outdoor-oplevelser	
Udnyttelse af trenden mod lokale kvalitetsfødevarer og et stigende fokus på grøn omstilling i fødevareproduktionen samt en øget efterspørgsel på energieffektivitet og bæredygtighed	

F. Strategiens vision og handlingsplan, mål, aktiviteter og forventede resultater

F. 1 Udviklingsstrategiens vision

Opstil en vision for aktionsgruppens virke i programperioden.

Visionen skal udtrykke aktionsgruppens overordnede målsætning om, hvilken retning LAG'ens geografiske område skal udvikle sig i, og hvordan området skal se ud om et givent antal år, eksempelvis i 2020, hvor programmet slutter.

En vision kan for eksempel se sådan ud:

- *Visionen for LAG-FREMTID er, at bidrage til at det geografiske område i 2020 er et mere attraktivt bosætningsområde med social og kulturel sammenhængskraft karakteriseret ved økonomisk vækst og beskæftigelsesmuligheder baseret på et økonomisk bæredygtigt erhvervsliv, en smuk og indbydende natur samt et velfungerende udbud af offentlige og private serviceydelser til gavn for alle i området.*

Ad. F.1) LAG Djurslands vision

LAG Djurslands vision er at videreudvikle og synliggøre Djursland som et område fyldt med liv – erhvervsliv, foreningsliv og liv i landsbyerne. Gennem stærke fællesskaber skabes rammen for det gode liv for nuværende og fremtidige borgere og turister samt attraktive og bæredygtige arbejdspladser i lokalsamfundet.

F.2 Strategiens mål

Til opfyldelse af strategiens vision opstilles en række mål ud fra situationsbeskrivelsen og SWOT-analysen. Målene skal være klare og kunne gennemføres gennem en række målbare aktiviteter.

Målet er eksempelvis: Styrke salget af lokale kvalitetsfødevarer

Ad F.2)

I udgangspunkt skal 40 % af midlerne understøtte målet om attraktive levevilkår og 60 % understøtte målet om at fastholde eller skabe iværksætterier og job.

Det overordnede mål inden for iværksætterier og jobskabelse er:

Fastholdelse og videreudvikling af det eksisterende erhvervsliv samt understøttelse af iværksætterier og jobskabelse på Djursland.

Det overordnede mål inden for attraktive levevilkår er:

Fastholdelse, udvikling og synliggørelse af livet i landområderne og Djursland som et attraktivt bo- og leveområde, både for tilflyttere og nuværende borgere. Der er særlig fokus på støtte til ildsjæle, landsbyklynger og landsbyernes egne potentialer.

Det forfølges ved at fokusere på følgende overordnede aktiviteter:

Turisme med særligt fokus på kystturisme

At videreudvikle, udbygge og synliggøre Djurslands position som et "stærkt feriested" med særligt fokus på kystturisme, turisme uden for højsæson og landsbyernes potentialer.

Aktiviteter, der kan støttes:

- Udvikling og synliggørelse af især de kystnære landsbyers potentialer for turisme, herunder begivenheder i landsbyområder
- Udvikling og synliggørelse af turismeprodukter o.l. uden for højsæson/i skuldarsæsonen
- Derudover støttes følgende projekter:
 - Udvikling og synliggørelse af oplevelsesudbud inden for natur, kultur og landskab
 - Udvikling og synliggørelse af oplevelsesudbud inden for outdoor-turisme med fokus på bevægelse, sundhed etc.
 - Udvikling af produkter, der øger kysternes, strandenes og vandets attraktivitet
 - Formidling af naturen og kulturhistorien især i de kystnære områder
 - Udvikling og markedsføring af den lokale fødevarerkultur som et vigtigt tilbud til områdets turister.

Lokal produktion, forarbejdning og afsætning af fødevarer

At videreføre, udbygge og synliggøre Djurslands position som et kraftcenter for lokalproducerede eller forarbejdede fødevarer af høj kvalitet med særligt fokus på autenticitet, sporbarhed, distribution, afsætning og minimering af miljøbelastningen.

Aktiviteter, der kan støttes:

- Støtte til nye producenter, produkter, samarbejdsprojekter eller andre innovative projekter, der på nye måder bidrager til udviklingen af Djursland som et fødevarercenter gennem fx
 - Styrkelse af netværk for producenter, distributører, forarbejdning, markedsføring osv.
 - Genopdagelse og modernisering af Djurslands produkter/opskrifter
 - Udvikling af Djurslands-menuer med tilhørende beskrivelse af råvarernes historie.

Den gode idé

Bidrage til fastholdelse og videreudvikling af det eksisterende erhvervsliv eller understøtte nye iværksættere og jobskabelse på Djursland.

LAG Djursland vil gerne støtte enkelte projekter årligt inden for "Den gode idé". LAG Djursland ønsker at støtte projekter med et stort potentiale. Det er innovative projekter, som bidrager med jobskabelse og iværksætteri på Djursland. Projekterne skal være innovative på Djursland eller i lokalområdet, men behøver ikke være innovative på nationalt eller internationalt plan. Projekterne kan ligge uden for aktiviteterne turisme, fødevarer og grøn energi.

Grøn energi og miljøforbedring

Udvikling af grønne løsninger og brug af lokal arbejdskraft.

Grøn energi og miljøforbedring indgår som del af begge overordnede mål, "Attraktive levevilkår" og "Iværksætteri og jobskabelse i landdistrikterne".

Aktiviteter, der kan støttes:

Grøn energi og miljøforbedring er en tværgående aktivitet, hvor miljømæssigt bæredygtige løsninger og køb af lokal arbejdskraft prioriteres. Aktiviteter kan dække over:

- Grøn energi og miljøforbedring, der skaber udvikling og job
- Energiforbedring eller -optimering af fælles faciliteter, som mødesteder, klublokaler, forsamlingshuse o.l.
- Fælles landsbytiltag omkring nye grønne initiativer
- Information og rådgivning om grønne tiltag, evt. med bruger-til-bruger rådgivning

Forbedring af rammevilkår

Sikre Djursland som et attraktivt område både for tilflyttere og nuværende borgere

LAG Djursland ønsker at støtte projekter, der:

- Udvikler samarbejde og nytænkning landsbyerne imellem og som skaber sammenhold og fællesskab i landsbyerne, f.eks. i form af etablering af landsbyklynger mv.
- Tiltrækker nye borgere, såvel ift. bosætning som arbejdspladser, fx børnefamilier
- Udvikler, koordinerer og synliggør de mange eksisterende muligheder for at bruge naturen rekreativt, så Djursland fremstår som ét samlet "naturmekka" i både borgernes og turisternes bevidsthed
- Understøtter bevarelse, genopretning og formidling af den lokale kulturarv
- Udviser nytænkning ift. anvendelse af den eksisterende bygningsmasse – dels for at forskønne nærmiljøet, dels for at skabe nye muligheder og fællesskaber på tværs af de forskellige befolkningsgrupper
- Understøtter ildsjælene i lokalsamfundet og aktiviteter for unge

F.3 Aktiviteter

Aktionsgruppen skal opstille og beskrive de aktiviteter, som forventes iværksat for at nå udviklingsstrategiens mål.

Eksempler på aktiviteter, hvis målet er at styrket salget af lokale kvalitetsfødevarer:

- Styrke lokale fødevarenetværk
- Udvikling af nye lokale produkter
- Anvendelse af nye processer, teknologier og afsætningskanaler

Aktionsgruppens mål og forventede aktiviteter skal anføres i skemaet nedenfor.

Skemaet er i to dele. En del for de mål og aktiviteter der vedrører vækst- og jobskabende erhvervsudvikling og en del der vedrører forbedring af rammevilkårene.

Der udfyldes et skema *for hvert mål*, som aktionsgruppen har prioriteret. Til hvert mål kan aktionsgruppen anføre det antal aktiviteter, som findes nødvendige for at opfylde målet. Inden for de standardkategorier, som er anført i skemaet, som fx investeringsomfang, antal projekter, antal job osv. skal aktionsgruppen udfylde det forventede antal og beløb.

Der er naturligvis tale om et skøn, men skal betragtes som et pejlemærke for det resultat som LAG'en ønsker og realistisk kan forvente at opnå gennem sine aktiviteter.

Som nøgletal for resultater vedr. jobskabelse og værdiforøgelsen benyttes følgende minimumtal: 10 millioner kroner i projektinvesteringer skaber som minimum 3 millioner kroner i værdiforøgelse (omsætning) og 3 fuldtidsarbejdspladser. Det gælder her skønsmæssigt for alle erhvervsrettede aktiviteter.

Hvis de forventede resultater af aktiviteterne skønnes at være højere, skal det begrundes i skemaet under bemærkninger. For samarbejdsaktiviteter kan det evt. være relevant idet der for et forholdsvis beskedent projektbeløb (etablering og drift af netværket i en periode) kan forventes en indirekte effekt, der skaber såvel nye job som værdiforøgelse blandt de deltagende i netværket.

Ad F.3) Aktiviteter og aktivitetsskema

Erhvervsrettede mål og aktiviteter <i>Aktiviteterne skal relatere sig til følgende temaer:</i>	Totale investeringer <i>Projekternes samlede investeringer</i>		Antal projekter	Antal bevarede job <i>Målt som fultidsjob</i>	Antal nye job <i>Målt som fultidsjob</i>	Værdiforøgelsen <i>Målt i omsætning som følge af projektet (kr.)</i>
	Kroner	% andel af total				
<ul style="list-style-type: none"> Etablering af nye og udvikling af eksisterende mikrovirksomheder og små virksomheder Erhvervsrettede samarbejdsaktiviteter (netværk, klynger m.v.) 						
Mål: <i>Fastholdelse og videreudvikling af det eksisterende erhvervsliv samt understøttelse af iværksætteri og jobskabelse på Djursland.</i>						
Turisme med særligt fokus på kystturisme	2.400.000	28 %	12	3	3	800.000
Lokal produktion, forarbejdning og afsætning af fødevarer	2.400.000	28 %	12	3	3	800.000
Den gode idé	2.400.000	28 %	12	0	6	800.000
Grøn energi og miljøforbedring	1.440.000	17 %	12	3	0	600.000
Total	8.640.000	100 %	48	9	12	3.000.000

Bemærkninger: Værdiforøgelsen forstås både i forhold til bevarelsen af jobs og nye jobs. Antallet af støttede projekter er et estimat, da dette vil komme an på dels, hvor mange midler LAG Djursland får til uddeling og dels hvilke projekter og tilskudsbeløb der ansøges om. Effekten forventes også først at kunne aflæses, når projekterne er gennemført, og måske endda først et år eller to efter afslutning. Den fulde effekt af LAG Djurslands indsats forventes således først at kunne endeligt

aflæses tidligst i 2022.

I forhold til den højere forventede jobskabende effekt, skyldes det erfaringer fra LAG perioden 2007-2013 på Djursland, hvor det har vist sig, at LAG midler er særdeles effektive i forhold til at skabe nye lokale arbejdspladser.

Mål og aktiviteter, der forbedrer rammevilkårene for udvikling af landdistrikterne <i>Aktiviteterne skal relatere sig til følgende temaer:</i> <ul style="list-style-type: none"> • Basale serviceydelser • Byfornyelse og bevarelse af kulturarven 	Totale investeringer <i>Projekternes samlede investeringer</i>		Antal projekter	Befolkning i landdistrikterne, der får fordel af aktiviteterne <i>Antal personer</i>
	Kroner	% <i>Andel af total</i>		
Mål: <i>Fastholdelse, udvikling og synliggørelse af livet i landområderne og Djursland som et attraktivt bo- og leveområde, både for tilflyttere og nuværende borgere. Der er særlig fokus på støtte til ildsjæle, landsbyklynger og landsbyernes egne potentialer.</i>				
Forbedring af rammevilkår	4.560.000	79 %	24	Min. 48.000
Bæredygtig udvikling	1.200.000	21 %	12	12.000
Total	5.760.000	100 %	36	Min. 60.000
Bemærkninger: Antallet af støttede projekter er et estimat, da dette vil komme an på dels, hvor mange midler LAG Djursland får til uddeling og dels hvilke projekter og tilskudsbeløb der ansøges om. Effekten forventes også først at kunne aflæses, når projekterne er gennemført, og måske endda først et år eller to efter afslutning. Den fulde effekt af LAG Djurslands indsats forventes således først at kunne endeligt aflæses tidligst i 2022.				

G. Andre planlagte mål og målsætninger

G.1. Beskriv her eventuelle andre mål og målsætninger, som aktionsgruppen planlægger, men som ikke søges medfinansieret under Landdistriktsprogrammet

Ad G.1)

LAG Djursland forventer at gennemføre egne projekter, som ud over forbruget af koordinatorens tid, vil blive finansieret gennem ansøgninger til andre puljer og fonde. Bestyrelsen vil primært igangsætte projekter, hvor vi vurderer, at der er et uopfyldt behov eller hvor LAG'en i særlig grad kan bidrage til en positiv udvikling på Djursland.

H. Aktionsgruppens forvaltning af strategiens gennemførelse

H.1 *Beskriv, hvordan der i gennemførelsen af udviklingsstrategien arbejdes med LEADER-principperne, og hvordan principperne kan forbedre mulighederne for at opfylde strategiens vision og mål (for mere om LEADER-principperne henvises til bilag):*

1. *Beskriv hvordan aktionsgruppen vil arbejde med netværk og klynger samt en helhedsorienteret tilgang til lokal udvikling, der integrerer forskellige sektorer og interessegrupper.*

Beskriv også hvordan de forskellige aktører inddrages:

- *Foreningens medlemmer*
- *Lokale organisationer, foreninger, borgere og erhvervsliv*
- *Kommune og region*

Her kan overvejes informations- og debatmøder, projektbesøg/møder, brugen af sociale medier, brug af pressen, nyhedsbreve, hjemmesider, overvejelser om hvordan aktionsgruppen når de unge, og om der er tænkt på køn og alder i inddragelsen af de lokale aktører. Beskriv også eventuelle overvejelser om etablering af arbejdsgrupper og netværk blandt og på tværs af de forskellige grupper af lokale aktører, fx mellem sektorer og mellem erhverv og foreningsliv.

Her kan også tilkendes, hvordan aktionsgruppen påtænker at deltage i regionale eller internationale samarbejdsaktiviteter- og projekter.

2. *Beskriv hvordan der arbejdes med innovation*

Innovation skal ses i en lokal sammenhæng, og kan defineres som nye aktiviteter, der ikke har været gennemført før i det pågældende lokalområde gennem anvendelse af ny viden eller anvendelse af kendt viden på nye måder.

Resultatet af processen kan være nye produkter i form af serviceydelser, nye erhvervs tiltag eller nye processer i form af teknologiske eller organisatoriske nyskabelser. Innovation skal således forstås bredt, hvor det er den lokale nyhedsværdi, der er afgørende.

Der lægges endvidere vægt på muligheden for overførsel af innovation såvel ind som ud af aktionsgruppens område.

Ad H.1)

LAG Djurslands hjemmeside er det primære kommunikationsværktøj over for både medlemmer, mulige ansøgere, pressen samt offentlige myndigheder.

Der udsendes elektronisk nyhedsbrev minimum fire gange årligt, og de lægges også ud på hjemmesiden. Hjemmesiden opdateres jævnligt med relevant information om ansøgningsfrister, andre støttemuligheder, relevante nyheder mv. Hvis bestyrelsen finder det relevant, vil der også blive afholdt informationsmøder for tilskudsmodtagere med fokus på, hvordan man gennemfører et godt projekt og samtidigt overholder alle de regler, der knytter sig til LAG-tilskud.

LAG Djurslands facebookside opdateres løbende med nyheder samt billeder og gode historier fra forskellige (LAG) projekter.

Bestyrelsen kan – efter behov – arrangere og invitere til idéudvekslingsmøder, temamøder, inspirationsture til områder med lignende udfordringer mv.

Egentlig statusrapport til foreningens medlemmer finder sted ved bestyrelsens beretning på den årlige generalforsamling.

Det lokale liv inddrages og informeres primært via nyhedsbrev og hjemmeside, men også gennem pressen og direkte kontakt, hvor det er relevant. LAG Djursland vil på opfordring udarbejde løbende statusoversigter til bl.a. Djurslands Udviklingsråd og andre relevante interessenter.

Vi vil forud for hver ansøgningsfrist afholde et offentligt informationsmøde om mulighederne for at søge tilskud gennem LAG.

Vi vil efter behov afholde temamøder for medlemmer og andre borgere med interesse i et givent område (den tidligere LAG har fx afholdt møder om fundraising, moderne medier og projektstyring).

Hvis bestyrelsen erfarer, at der er specielle interesseområder, kan bestyrelsen beslutte at være aktivt opøgende over for foreninger, borgere, erhvervsliv og andre relevante interessenter.

Der afholdes møder med de to kommuner samt regionen efter behov.

Begge kommuner har en administrativ observatørpost i LAG Djurslands bestyrelse, ligesom koordinator/sekretariatet placeres i det to kommuners udviklingsafdelinger. På den måde sikres koordinering og samarbejde med kommunerne.

Hvis regionen fortsætter med at afholde regionale møder for formand, næstformand og koordinator vil LAG Djursland naturligvis deltage i disse.

Bestyrelsen agter at indgå i både nationale og internationale samarbejder og fællesskaber. Hvor det er relevant, vil vi søge yderligere midler til samarbejdsprojekter og erfaringsudveksling.

2. Arbejdet med innovation:

LAG Djursland understøtter arbejdet med innovation på Djursland bl.a. ved at støtte projekter inden for "Den gode idé", hvor LAG Djursland ønsker at støtte innovative projekter med et stort potentiale. Projekterne skal være innovative på Djursland eller i lokalområdet, men behøver ikke være innovative på nationalt eller internationalt plan. LAG Djursland ønsker derudover at støtte ildsjæle i lokalsamfundet. Innovation indgår derudover som et af prioriteringskriterierne, jf. J.1. LAG Djursland afventer udmeldingen fra ministeriet, inden det fastsættes, hvordan prioriteringskriterierne og pointsystemet præcist udmøntes.

H. 2 Aktionsgruppens organisering, beslutnings- og evalueringsprocedurer

Redegør for, hvordan aktionsgruppen planlægger at gennemføre strategien ved brug af følgende punkter (aktionsgruppen kan tilføje yderligere punkter):

- Gennemførelse af bestyrelsesmøder
- Jobbeskrivelse for koordinator, ansættelsesforhold og bestyrelsens arbejdsgiverfunktion over for koordinator.
- Procedure for administration af driftsmidlerne og af projektmidlerne. Procedure der sikrer habilitet i bestyrelsen og koordinatorens arbejde
- Sikring af gennemsigtighed ved de valgte prioriteringskriterier og pointsystemer til brug ved vurdering af indkomne projektansøgninger.
- Sammenhæng til kommuners og regions udviklingsplaner og tiltag.
- Procedure for den løbende overvågning og evaluering af udviklingsstrategiens gennemførelse.
- Hvordan bestyrelsen løbende vil sikre den nødvendige viden og kompetencer.

Ad H.2)

1. Gennemførelse af bestyrelsesmøder
 - 1.1. Der planlægges 2 typer bestyrelsesmøder:
 - 1.1.1. Behandlingsmøder, hvor indkomne ansøgninger diskuteres, afvises/imødekommes /prioriteres ved anvendelse af pointsystemet.
Frekvens: 2-3 ansøgningsrunder med 2-3 bestyrelsesmøder pr. runde afhængigt af antallet af ansøgninger.
 - 1.1.2. Tematiserede strategi-/udviklingsmøder hvor fokus bl.a. vil være på LAG'en som initiativtager.
Frekvens: Ca. 2 møder om året
2. Jobbeskrivelse for koordinator, ansættelsesforhold og bestyrelsens arbejdsgiverfunktion over for koordinator.
 - 2.1. Ansættelsesforhold: Koordinatoren ansættes direkte af LAG'en på en tidsbegrænset kontrakt. Det tilsigtes at have en fuldtids koordinatorstilling. Koordinator er sekretariatsleder med formanden som nærmeste leder. Bestyrelsen etablerer et forretningsudvalg. Forretningsudvalget udgør sammen med koordinatoren "Direktionen". Rammen for arbejdet er besluttet af bestyrelsen.
 - 2.2. Se bilag 3: Job-beskrivelse for koordinator
3. Procedure for administration af driftsmidlerne og af projektmidlerne. Procedure der sikrer habilitet i bestyrelsen og koordinatorens arbejde
 - 3.1. Driftsmidlerne: Det på generalforsamlingen vedtagne driftsbudget, udarbejdet ud fra forventet aktivitetsniveau, danner rammen for omkostningsstyringen. Forbrugsmaterialer til den daglige drift indkøbes af koordinator. Større nyanskaffelser og andre aktivitetsbestemte omkostninger forhåndsgodkendes af forretningsudvalget og bestyrelsen. Alle udgifter betales, hvor det er muligt, via netbank. Koordinator førstegodkender udgifterne og kassereren anden godkender, således at ingen regninger kan betales uden begges godkendelse.
 - 3.2. Projektmidlerne: Koordinator udarbejder og vedligeholder oversigter over bevilgede projekter og deres forløb.
I forbindelse med ansøgningshåndteringen sørger koordinator for, at ansøgningerne umiddelbart er tilskudsberettiget og lever op til ansøgningskravene. Det påhviler udelukkende bestyrelsen at prioritere og udvælge projekter til tilskud, og koordinatoren indstiller ikke anbefalinger.
4. Sikring af gennemsigtighed ved de valgte prioriteringskriterier og pointsystemer til brug ved vurdering af indkomne projektansøgninger.
 - 4.1. LAG Djursland afventer ministeriets udmelding vedrørende prioriteringskriterier og pointsystemet.
5. Sammenhæng til kommuners og regions udviklingsplaner og tiltag.
 - 5.1. Regelmæssige møder med repræsentanter for de to kommuners udviklingsafdelinger sikrer, at LAG'ens aktiviteter understøtter (og ikke modarbejder) den aktuelle landdistriktpolitik.
 - 5.2. Deltagelse i Regionens LAG-møder. Møder med Regionens udviklingsafdeling, når det er relevant.
6. Procedure for den løbende overvågning og evaluering af udviklingsstrategiens gennemførelse.
 - 6.1. Bestyrelsen vil løbende monitorere de enkelte indsatsområder og minimum en gang årligt evaluere den samlede udviklingsstrategi og forholde sig til, om der er behov for at justere elementer i den.
7. Hvordan bestyrelsen løbende vil sikre den nødvendige viden og kompetencer.
 - 7.1. I forbindelse med de tematiserede bestyrelsesmøder vil bestyrelsens kompetencer være genstand for vurdering og i forbindelse med ansøgningsrunderne vil bestyrelsen vurdere, om der er behov for ekstern bistand i vurderingen af et projekts bæredygtighed.

I. Finansiering af strategien og tidsplan

I.1. Finansiering og tidsplan

Anfør beløb og fordeling mellem drifts- og projektmidler fra Landdistriktsprogrammet i perioden 2015-2020.

Opstil budget for driftsmidlerne (bestyrelsesmøder, koordinator, kompetenceudvikling af bestyrelse og koordinator, informationsaktiviteter, mm.)

Opstil budget for projektstøttemidlerne i forhold til fordeling imellem de opstillede mål, jf. tabel ovenfor.

Andelen til drift og administration, herunder til aflønning af faglig og administrativ koordinator, må højst udgøre 20 % af aktionsgruppens samlede årlige budgetramme til projekter og administration.

Beskriv hvilke overvejelser og konkrete muligheder, der er i lokalområdet for yderligere finansiering af strategiens gennemførelse og medfinansiering af projekter.

Anfør en tidsplan for strategiens forventede gennemførelse i perioden 2015 – 2020.

Ad I.1)

Forventet administrativt budget pr. år: 600.000 kr.

Såfremt fordobling af offentlige midler er mulig, søges hver kommune om et årligt driftstilskud på 25.000 kr. hvilket vil udløse et supplerende EU-tilskud på 50.000kr. Driftsbudgettet herefter vil være på 700.000 kr. årligt. Derudover skal der findes ca. 40.000 kr. til aflønning af administrative koordinatore. I 2015 kan dette muligvis løses ved, at der ikke ansættes en fuldtidskoordinator pr. 1. januar. Til sammenligning havde den gamle LAG et administrativt forbrug på knap 985.000 kr. i 2013 og godt 1 mio. kr. i 2012

Løn Koordinator	543.000 kr.
Administrativ koordinator	40.000 kr.
Løn bogholder	12.000 kr.
Kørsel/transport/rejser	40.000 kr.
Revisor	20.000 kr.
Mødeafholdelse (lokaler og forplejning)	58.000 kr.
Kommunikation	10.000 kr.
Forsikringer	7.000 kr.
IT og telefoni	5.000 kr.
Øvrig drift	5.000 kr.
Husleje og it	0 kr.*
Total	740.000 kr.

*Begge kommuner søges om gratis kontorplads samt it-løsning (fortsættelse af den gamle LAG's kontorforhold fra 2014)

Forventet tilskudsbudget pr. år: 2.400.000 kr.

Attraktive levevilkår , herunder:		960.000 kr.
Forbedring af rammevilkår	760.000 kr.	
Bæredygtig udvikling	200.000 kr.	

Iværksætter og jobskabelse, herunder:		1.440.000 kr.
Turisme	400.000	
Fødevarer	400.000	
Den gode idé	400.000	
Bæredygtig udvikling	240.000	
Total		2.400.000 kr.

J. Prioriteringskriterier for udvælgelse af ansøgninger til tilskud

J.1.

Prioriteringen af projekter, som LAG'en ønsker at indstille til tilsagn, skal kunne dokumenteres på et objektivt og systematisk grundlag. Til formålet har Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter defineret 8 projektprioriteringskriterier, som skal indgå i prioriteringen af alle ansøgte projekter. Disse kriterier skal således indgå i strategien:

1. Projektbeskrivelse
2. Synlighed
3. Relevans
4. Lokal forankring
5. Samarbejde
6. Innovation
7. Udbytte (Økonomiske effekter, Miljømæssige effekter, Klimaeffekter, Sociale effekter og Kulturelle effekter)
8. Bæredygtighed

Listen af kriterier er ikke prioriteret. Der kan ikke ændres i disse standardkriterier, *men aktionsgruppen kan tilføje sine egne kriterier under de enkelte punkter.*

Der bør dog kun tilføjes flere kriterier eller uddybende kriterier hvis det er nødvendigt for at dække de mål, indsatsområder og prioriteter, som aktionsgruppen vil arbejde efter i udviklingsstrategien.

For eksempel:

Under punkt 2 om synlighed kan tilføjes; projektets synlige effekt og værdi som demonstration og inspiration for andre

Under punkt 5 om samarbejde kan tilføjes; samarbejde mellem øsamfund.

Under punkt 7 om udbytte kan tilføjes; bevaring og udnyttelse af området kulturhistoriske værdier

Kriterierne vil senere blive udmøntet i et pointsystem, som er under udvikling. Aktionsgrupperne vil derfor senere skulle arbejdes videre med de kriterier, som anføres i strategien.

Ad J.1)

LAG Djursland afventer ministeriets udmelding vedrørende pointsystemet og ønsker ikke umiddelbart at tilføje yderligere prioriteringskriterier.

K. Bemærkninger og eventuelle andre overvejelser, aktionsgruppen har gjort sig

K.1. Eventuelle bemærkninger og overvejelser

Ad K.1)

LAG bestyrelsen ønsker i sit arbejde at fremme følgende generelle principper:

- Varighed, bæredygtighed og holdbarhed
- Samarbejde, fællesskab og tværfaglighed
- Frivillighed
- Skabelse af sammenhæng mellem land, landsby og storby
- Sikring af fornødne organisatoriske eller administrative ressourcer til håndtering af projekter
- Kvalificering af projekter (f.eks. gennem foranalyser eller forprojekter)
- Overskuelige tidsrammer for gennemførelse, hvis det ikke er projekter, hvor der er brug for risikovillighed.
- Realistisk vurdering af projektets forventede effekt.

Ved erhvervsprojekter er det et krav, at ansøger vedlægger en forretningsplan.

LAG Djursland ønsker ikke at støtte projekter, som

- Ikke giver varige resultater
- Større forbedringer ved fast ejendom (bygninger), med mindre projekterne har et almenyttigt formål
- Rene murstensprojekter uden relevante effektmål
- Rene skrivebordsprojekter uden relevante effektmål

LAG Djursland vil ikke være præcedensskabende og er ikke forpligtet til at støtte projekter, fordi lignende projekter tidligere er blevet støttet. LAG Djursland ønsker at støtte projekter, hvor LAG'ens involvering kan gøre en forskel frem for at være dødvægt i finansieringen, dvs. projekter, hvor LAG'ens økonomiske tilskud ikke gør en forskel for projektets effekt.

LAG Djurslands bestyrelse

Udover at støtte projekter vil LAG Djurslands bestyrelse medvirke til igangsætning. LAG Djursland ønsker at:

- Inspirere til gode projekter, være aktivt opsøgende og faciliterende
- Spotte og understøtte innovative idéer og udbredelse af gode idéer
- Være netværksskabende
- Inspirere lokalsamfund til samarbejde og udvikling
- Igangsætte egne projekter på områder, hvor vi vurderer, der er et uopfyldt behov.

L. Underskrifter

(skal underskrives af ansøger/formanden og 2 bestyrelsesmedlemmer i forening - tegningsret)

Dato:	Formandens navn (blokbogstaver):
	Formandens underskrift:
	Jeg erklærer, at de afgivne oplysninger ovenfor er korrekte, og at jeg ikke har modtaget andre EU-tilskud til projektet og at jeg ikke har fortiet oplysninger af betydning for sagens afgørelse.
Dato:	Bestyrelsesmedlems navn (blokbogstaver):
	Bestyrelsesmedlems underskrift:
	Jeg erklærer, at de afgivne oplysninger ovenfor er korrekte, og at jeg ikke har modtaget andre EU-tilskud til projektet og at jeg ikke har fortiet oplysninger af betydning for sagens afgørelse.
Dato:	Bestyrelsesmedlems navn (blokbogstaver):
	Bestyrelsesmedlems underskrift:
	Jeg erklærer, at de afgivne oplysninger ovenfor er korrekte, og at jeg ikke har modtaget andre EU-tilskud til projektet og at jeg ikke har fortiet oplysninger af betydning for sagens afgørelse.

Bilag

LEADER-principperne

Det overordnede formål med LEADER-metoden er at sikre en høj grad af lokal borgerinddragelse og -indflydelse på udviklingen. Desuden er målet at skabe sammenhæng mellem de mange lokale udviklingstiltag og overføre viden og erfaringer fra landdistrikt til landdistrikt. Og hvordan gør man så det?

LEADER-metoden bygger på syv principper, som til sammen kan skabe landdistriktsudvikling med lokal forankring og udblik til omverdenen. Der er således ikke tale om krav, men principper som der skal tages hensyn til ved prioritering af et projekt.

Lokale partnerskaber er selve kernen i LEADER-metoden. Første skridt i arbejdet med LEADER-metoden er derfor at etablere et partnerskab af lokale aktører – en lokal aktionsgruppe– der samler repræsentanter for myndigheder, erhvervsliv og civilsamfund. Grundtanken er, at landdistrikternes udfordringer bedst løses gennem forpligtende samarbejde på tværs af den offentlige, private og frivillige sektor til gavn for lokalsamfundet.

Områdebaseret tilgang – betyder, at aktionsgruppen skal udarbejde en lokal udviklingsstrategi med udgangspunkt i områdets specifikke situation, udfordringer og behov. Ethvert geografisk område har sociale, kulturelle, eller naturmæssige ressourcer, der kan inddrages i denne udviklingsproces.

Bottom up-tilgang – betyder, at der skal opmuntres til nærdemokrati, så ideer og beslutninger kommer "nedefra" de egentlige landdistriktsaktører og formidles "op" til de besluttende myndigheder. Den lokale aktionsgruppe er i sig selv et udtryk for en bottom up-tilgang, og det er aktionsgruppens opgave at arbejde for, at den lokale befolkning bliver inddraget i beslutninger af betydning for deres område. Det kan ske ved at inddrage borgerne, foreningslivet og erhvervsrepræsentanter i strategiarbejdet eller ved forberedelse og gennemførelse af projekter, der bidrager til udviklingen af lokalområdet. Hermed sikres opbakning såvel fra vigtige lokale aktører som borgernes medejerskab til beslutningerne, og gør beslutningerne mere levedygtige.

Tværasektoriel tilgang - en tværasektoriel og integreret tilgang betyder, at den lokale aktionsgruppes strategi og projekterne, som gruppen støtter, er koordineret og tænkt sammen som en helhed.

Netværkssamarbejde mellem lokale aktionsgrupper (og evt. andre aktører). Her lægges vægt på, at aktionsgrupperne udveksler informationer, erfaringer og initiativer vedrørende landdistriktsudvikling. Der kan både være tale om lokale, regionale, nationale og transnationale netværk.

Innovative strategier – betyder at aktionsgruppen og de lokale projektholdere skal være åbne overfor nye ideer, processer og samarbejdsrelationer og skal kunne inspirere andre, og projekterne skal danne model til efterfølgelse. Det kan eksempelvis være projekter, der udnytter lokale ressourcer på en ny måde, eller udvikler nye produkter, processer, organisationsformer m.v.

Samarbejdsprojekter – indebærer, at flere aktionsgrupper går sammen om at forberede og gennemføre et projekt. Det kan være aktionsgrupper fra nabokommuner, aktionsgrupper fra forskellige egne af landet eller fra andre lande. Også her er hensigten, at aktionsgrupperne kan udveksle inspiration og erfaring, så viden om landdistriktsudvikling overføres mellem forskellige områder og komme et større område til gode.

SWOT analysen

SWOT analysen er benyttet som analysemetode i Landdistriktsprogrammet 2014 – 2020. Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter ønsker at samme metode benyttes i aktionsgruppernes Udviklingsstrategier.

En SWOT-analyse tager udgangspunkt i beskrivelse af områdets:

S	–	<i>Strengths</i>	–	Styrker
W	–	<i>Weaknesses</i>	–	Svagheder
O	–	<i>Opportunities</i>	–	Muligheder
T	–	<i>Threats</i>	–	Trusler

Analysen gennemføres inden for følgende områder:

1. Infrastruktur (trafikforhold, uddannelses- og sundhedsforhold, energiforsyning).
2. Natur, inkl. udnyttelse/benyttelse.
3. Eventuelle særlige miljømæssige forhold
4. Erhvervsstruktur – små, store virksomheder, iværksættere, arbejdspladsproblematik.
5. Områdets befolkning: Befolknings sammensætning (alder, køn), erhvervs sammensætning, tilflytning/raflytningsmønstre, mm. Opgiv områdets samlede areal og befolkningstal samt tæthed (areal divideret med antal = tæthed).
6. Kulturelle forhold – beskriv forhold/kendetegn for området.

Analysen skal hjælpe til at pege på, hvor der allerede er styrker, som evt. kan udbygges eller inddrages og svagheder, som evt. kan afhjælpes eller som man i det mindste skal være opmærksom på. Derudover hvilke muligheder, der er i området, som strategien/projekterne fx kan bygge på og endelig hvilke trusler, der er på forskellige områder, der skal tages højde for enten i strategien eller i projekterne.

I analysen kan indarbejdes hvilke stedbundne potentialer og ressourcer, der er i lokalområdet – og som det udviklingsmæssigt vil være hensigtsmæssigt at udvikle yderligere.

Bilag 1: Litteraturliste

Litteratur og kilder anvendt i **Ad. E.1) Situationsbeskrivelse af området og analyse af de lokale udfordringer, udviklingsbehov og potentialer**

Andersen, Hans Skifter (2011). *Explaining preferences for home surroundings and locations*. Urbani Izziz, volume 22, no. 1, 2011, 100-114.

Andersen, Hans Skifter (2010). *Når teltpælene rykkes op. Geografisk mobilitet i Danmark og dens årsager*. København: Statens Byggeforskningsinstitut

Aner, Louise Glerup & Høgni Kalsø Hansen (2014). *Flytninger fra byer til land- og yderområder*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

Berlinske (2012). *Gør din bolig bæredygtig*. Artikel på Berlinske.dk. Tilgængelig her: <http://www.b.dk/bolig/goer-din-bolig-baeredygtig>.

Boligmode.dk (2013). *Boligindretning: De største tendenser anno 2013-2014*. Tilgængelig på: <http://www.boligmode.dk/boligindretning-de-storste-tendenser-anno-2013/>.

Danmarks Jægerforbund (2014). *Fakta om jagt og Danmarks Jægerforbund*. Tilgængelig på: <http://www.jaegerforbundet.dk/page870.aspx>

Deding, Mette & Tine Filges (2004). *Derfor flytter vi. Geografisk mobilitet i den danske arbejdsstyrke*. København: Socialforskningsinstituttet.

Epinion for Norddjurs Kommune (2014). *Omdømme- og bosætningsanalyse*.

Epinion for Syddjurs Kommune (2011). *Bosætningsanalyse – Syddjurs Kommune*. April 2011. Tilgængelig på: <http://syddjurs.odeum.com/download/planstrategi/Bosaetningsanalyse.pdf>

Epinion for Nordic Innovation Center (2010). *Evaluering af fødevarerprogrammer 1990 – 2009*. Nordisk InnovationsCenter som ligger under Nordisk Ministerråd.

Erhvervs- og Vækstministeriet (2014): *Faktaark om vækstplan for dansk turisme*. Tilgængelig på: <http://www.evm.dk/~media/oem/pdf/2014/2014-pressemeddelelser/20-01-14-vaeksplan-for-dansk-turisme/20-01-14-fakta-om-vaekstplan-turisme.ashx>

Fremtidsforskeren (2014). *Kineserne vil også have økologi*. Tilgængelig på: www.fremtidsforskeren.dk/kineserne-vil-ogsaa-have-okologi.

Hjalager, Anne-Mette (2014). *Vidensdeling og udfordringerne i dansk kystturisme*. Oplæg på workshop. Internt dokument.

Institut for Fødevarer- og ressourceøkonomi (2014). *Friluftslivets nationaløkonomiske fodaftryk*. Tilgængelig på: http://curis.ku.dk/ws/files/117367818/IFRO_Rapport_229.pdf.

Jensen, Jesper Bo (2014). *Fremtidens arbejdsliv, fritid og familie*. Tilgængelig på:
http://www.fremforsk.dk/media/arbejdsliv_fritid_og_familie.pdf

JP (2014). *Motion og picnic skaber beskæftigelse*. Artikel i Jyllandsposten. Tilgængelig på: <http://jyllands-posten.dk/livsstil/ECE6825560/motion-og-picnic-skaber-beskaeftigelse/>

KL (2014). *Danmark i forandring, Udvikling i lokal balance*. København: PR Offset Aps.

Realdania (2012a). *2050 - Der bli'r et yndigt land - Scenarier for Danmarks grønne fremtid*. Realdania Debat og Mandag Morgen 2012. Tilgængelig på:
<https://www.realdaniadebat.dk/pages/2050Derbliretyndigtland.aspx>

Realdania (2012b). *Mulighedernes land – Nye veje til udvikling i yderområder*. Tilgængelig på:
http://issuu.com/realdania.dk/docs/mulighedernes_land._erfaringer_fra_16_projekter.

Regeringen (2014a). *Danmark i arbejde. Vækstplan for dansk turisme*. Tilgængelig på:
<http://www.evm.dk/publikationer/2014/~media/oem/pdf/2014/2014-publikationer/vaekstplan-for-dansk-turisme-20-01-14.ashx>

Regeringen (2014b). *Danmark i arbejde. Vækstplan for fødevarer*. Tilgængelig på:
<http://www.evm.dk/publikationer/2013/~media/oem/pdf/2013/2013-publikationer/16-12-13-vaekstplan-for-foedevarer/vaekstplan-for-foedevarer.ashx>

Teknologisk Institut (2012). *Erhvervsudvikling i Ringkøbing-Skjern Kommune. Baggrundsrapport til handlingsplan for en ny vækstpolitik*. Udleveret rapport.

Bilag 2: Jobbeskrivelse for koordinator

Der ansættes for så vidt muligt en koordinator på fuldtid. Koordinatorer ansættes direkte af bestyrelsen, med formanden som nærmeste leder. Forretningsudvalget står for ansættelsesforhold, løn og MUS-samtaler efter aftale med bestyrelsen. Koordinatoren tilrettelægger selv sin arbejdstid og opgaveløsning, evt. efter nærmere aftale med formanden.

Det er koordinatorens primære opgave at vejlede projektansøgere og projektholdere i forhold til LAG støtte. Hvor det er muligt vejledes dog også om andre puljer og fonde, der fx kan bruges som medfinansiering. Koordinatoren støtter projektholdere med vejledning undervejs i projektet, forestår fysisk tilsyn og bistår ved udfyldelse af afrapportering til ministeriet mv. Koordinatoren kan også være behjælpelig ved evt. klagesager.

Koordinatoren er daglig leder af LAG'ens sekretariat og har bl.a. ansvar for:

- Koordinering med andre lokale, kommunale og regionale aktiviteter
- Hjemmeside og Facebook
- PR (nyhedsbreve, pressekontakt, informationsmøder mv.)
- Fungerer som sekretær for bestyrelsesarbejdet
- LAG'ens daglige driftsøkonomi (visse dele uddelegeres til bogholder/revisor)
- Identificerer projekter, projektpartnere og ildsjæle
- Opsamling og synliggørelse af viden fra gennemførte projekter
- Løbende kontakt til ministeriet
- Igangsætning af aktiviteter/projekter
- Styrer og koordinerer LAG'ens egne aktiviteter og projekter.

Hvor bestyrelsen vurderer det relevant, kan koordinatorens timer i perioder bruges til at løse specifikke opgaver, der er med til at fremme startegiens mål. Det kan både være i forbindelse med LAG'ens egne aktiviteter og projekter, med også i forbindelse med andre aktørers aktiviteter. Det er dog en forudsætning, at koordinatorens øvrige opgaver tillader dette.